

Osuuspankkilain mukaiselle keskusyhteisölle

MÄÄRÄYS OSUUSPANKKIEN YHTEENLIITTYMÄN SUURTEN ASIAKASRISKIEN ILMOITTAMISESTA

Rahoitustarkastus antaa rahoitustarkastuslain 4 §:n 2 kohdan ja osuuspankkilain 7d ja 7e §:n nojalla seuraavan määräyksen.

Määräystä laadittaessa on otettu huomioon neuvoston joulukuun 21. päivänä 1992 antama luottolaitosten suurten riskikeskittymien valvontaa ja tarkastamista koskeva direktiivi 92/121/ETY (EYVL N:o L 29, 5.2.1993, s. 1) sekä huhtikuun 6. päivänä 1992 annettu luottolaitosten konsolidoitua valvontaa koskeva direktiivi 92/30/ETY (EYVL N:o L 110, 28.4.1992, s. 52). Määräystä laadittaessa on lisäksi otettu huomioon neuvoston toinen direktiivi, joka on annettu 15. päivänä joulukuuta 1989 luottolaitosten liiketoiminnan aloittamiseen ja harjoittamiseen liittyvien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta ja direktiivin 77/780/ETY (EYVL N:o L 322, 17.12.1977, s. 30) muuttamisesta eli direktiivi 89/646/ETY (EYVL N:o L 386, 30.12.1989, s. 1) luottolaitoksen kotivaltion ja sivukonttorin vastaanottavan jäsenvaltion viranomaisten keskinäisiä toimivaltuuksia koskevin osin.

1 Soveltamisala ja yleiset määräykset

Osuuspankkilain 7 a §:ssä tarkoitetun keskusyhteisön on ilmoitettava osuuspankkien yhteenliittymän (jäljempänä yhteenliittymä) suuret asiakasriskit niin kuin tässä määräyksessä sanotaan.

Yhteenliittymään luettavat yritykset otetaan tätä määräystä sovellettaessa huomioon yhtä laajasti kuin ne on yhdistelty yhteenliittymän tilinpäätökseen Rahoitustarkastuksen määräyksen nro 306.2 mukaisesti.

Tässä määräyksessä käytetyt luottolaitoksen, sijoituspalveluyrityksen, rahoituslaitoksen ja palveluyrityksen käsitteet on määritelty yhteenliittymän tilinpäätöstä koskevassa Rahoitustarkastuksen määräyksessä nro 306.2.

Yhteenliittymän ilmoituksessa yhdistellään yhteenliittymään kuuluvien yritysten asiakasriskit, joista on eliminoitu yhteenliittymään luettavien yritysten sisäisten saamisten ja sijoitusten vaikutus.

Yhteenliittymän tulee jakaa kultakin asiakkaalta tai asiakaskokonaisuudelta olevat saamiset, sijoitukset ja taseen ulkopuoliset sitoumukset kahteen osaan Rahoitustarkastuksen määräyksen 306.12 (määräys osuuspankkien yhteenliittymän markkinariskien kattamiseksi vaadittavien omien varojen ilmoittamisesta) mukaisesti:

1. Asiakkaalta tai asiakaskokonaisuudelta olevat saamiset, sijoitukset ja taseen ulkopuoliset erät, jotka luetaan yhteenliittymään kuuluvan yrityksen kaupankäyntivarastoon Rahoitustarkastuksen määräyksen 106.12 mukaisesti ja joita ei lueta yrityksen rahoitustoiminnan eriin määräyksen 105.3B mukaisessa ilmoituksessa.
2. Muut yhteenliittymään kuuluvan yrityksen asiakkaalta tai asiakaskokonaisuudelta olevat saamiset, sijoitukset ja taseen ulkopuoliset sitoumukset (rahoitustoiminnan erät).

Yhteenliittymän tiedoissa on tällöin ilmoitettava asiakasriskin enimmäismäärää koskevat rajoitukset erikseen kohdassa 2 mainittujen erien (rahoitustoiminnan asiakasriski) sekä kohdissa 1 ja 2 mainittujen erien yhteismäärän osalta (koko toiminnan asiakasriski). Kun lasketaan kohdissa 1 ja 2 mainittujen erien yhteismäärän mukaista asiakasriskirajoitusta, omiin varoihin saa lukea Rahoitustarkastuksen määräyksen 306.6 liitteessä olevan konekielisen tiedonkeruun taulukossa X01 rivillä 4005 ilmoitettu määrä tai rivillä 1710 tarkoitettut omiin varoihin markkinariskien kattamiseksi luetut erät (ns. Tier III).

Jos yhden asiakkaan tai asiakaskokonaisuuden kaupankäyntivarastoon kuuluvien erien yhteismäärä on pienempi kuin yksi prosentti yhteenliittymälle laskettujen omien varojen yhteismäärästä, tällaisen asiakkaan tai asiakaskokonaisuuden asiakasriskiä laskettaessa ei tehdä edellä mainittua jaottelua, vaan tiedot ilmoitetaan yhtenä eränä eli rahoitustoiminnan asiakasriskinä. Välitettäessä tiedot paperimuodossa ilmoitus tehdään lomakkeilla A1 ja A2.

2 Ilmoittaminen

2.1 Ilmoituksenteko-aika ja -tapa

Keskusyhteisön on ilmoitettava yhteenliittymän suuret asiakasriskit Rahoitustarkastukselle paperimuodossa (A-lomakkeella) tai liitteenä 2 olevan konekielisen tiedonvälityksen ohjeiden mukaisesti neljä kertaa vuodessa. Paperiversiona ilmoituksen saa tehdä vain silloin, kun ilmoitettavia yksittäisiä asiakkaita on enintään viisi.

Yhteenliittymän asiakasriskit ilmoitetaan A-lomakkeella neljännesvuosittain ja toimitetaan Rahoitustarkastukselle liitteenä olevien lomakemallien mukaisilla lomakkeilla kolmelta ensimmäiseltä vuosineljännekseltä viimeistään touko-, elo- ja

marraskuun 20. päivänä. Viimeisen vuosineljänneksen osalta ilmoitus toimitetaan viimeistään maaliskuun 31. päivänä.

Yhteenliittymästä ei täytetä B- ja C- lomaketta.

Kun ilmoitus toimitetaan Rahoitustarkastukseen levykkeellä, siihen on liitettävä lähetekirje, joka on levykkeen tietojen oikeellisuudesta vastaavan henkilön allekirjoittama. Lähetekirjeessä on mainittava myös yhteenliittymän ilmoituksesta vastaavan yhteyshenkilön nimi ja puhelinnumero.

Konekieliset tiedot ilmoitetaan liitteen 2 mukaisesti, eikä ilmoittajan tarvitse toimittaa lomaketta A. Asiakaskokonaisuuden erittelyssä noudatetaan liitteenä olevan konekielisen tiedonvälityksen ohjeita (siirretty edellisen määräyksen kohdasta 2.6)

Keskusyhteisö ilmoittaa erikseen rahoitustoiminnan asiakasriskin ja koko toiminnan asiakasriskit. Käytettäessä konekielistä tiedonvälitystä rahoitustoiminnan asiakasriski ja koko toiminnan asiakasriski samoin kuin niiden kattamiseksi käytettävissä olevien omien varojen määrä ilmoitetaan erikseen liitteen 2 mukaisen tietuerakenteen asianomaisissa kohdissa. Mikäli tiedot ilmoitetaan paperimuotoisina, rahoitustoiminnan riski ja sen kattamiseksi käytettävissä olevat varat ilmoitetaan lomakkeella A1 ja koko toiminnan asiakasriski ja sen kattamiseksi käytettävissä olevat varat ilmoitetaan lomakkeella A2.

Keskusyhteisö ilmoittaa kuitenkin kaupankäyntivarastoon kohdistuvat vähäiset asiakasriskinsä (alle 1 %) ja niiden kattamiseen käytettävissä olevat varansa konekielistä tiedonvälitystä käytettäessä liitteen 2 mukaisen tietuerakenteen kohdissa, joissa viitataan rahoitustoiminnan asiakasriskiin. Käytettäessä paperimuotoista tiedonvälitystä käytetään tällöin vain lomaketta A1.

2.2 Jos ilmoitettavia kokonaisuuksia ei ole

Jos yhteenliittymällä ei ole sellaisia asiakkaita, joiden vastuut yltyvät ilmoitusvelvollisuusrajaan saakka, on keskusyhteisön lähetettävä siitä kirjallinen ilmoitus Rahoitustarkastukseen määräpäivään mennessä. Ilmoituksessa on tällöinkin mainittava ilmoituksesta vastaavan keskusyhteisön LY-tunnus sekä yhteenliittymän omien varojen määrä raportointiajankohtana.

3 Määritelmät

3.1 Asiakas ja asiakaskokonaisuus

Asiakkaalla tarkoitetaan tässä määräyksessä luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, johon yhteenliittymään kuuluvalla yrityksellä kohdistuu saamisia, sijoituksia tai taseen ulkopuolisia sitoumuksia. Asiakkaana pidetään myös yhteenliittymään kuulumatonta luottolaitosta tai sijoituspalveluyritystä.

Asiakaskokonaisuudella tarkoitetaan asiakkaan kanssa konsernisuhteessa tai muuten olennaisessa taloudellisessa etuyhteydessä olevia asiakkaita.

Taloudellinen etuyhteys voi syntyä sellaisen konsernisuhteen tai muun välittömän tai välillisen määräysvallan, yhteisen omistajan, yhteisen johdon, ristiintakausten tai keskinäisistä liikesuhteista johtuvan riippuvuuden perusteella, joka ei lyhyellä aikavälillä ole purettavissa. Tällainen asiakaskokonaisuus on usein kysymyksessä silloin, kun yhden asiakaskokonaisuuteen kuuluvan asiakkaan joutuessa taloudellisiin vaikeuksiin myös muut tai kaikki kokonaisuuteen kuuluvat asiakkaat todennäköisesti joutuvat maksuvaikeuksiin.

Ne yhteenliittymän tilinpäätöksessä yhdisteltävät tytär- sekä yhteisyritykset, jotka eivät ole luotto- tai rahoituslaitoksia, sijoituspalveluyrityksiä taikka palveluyrityksiä, katsotaan tätä määräystä sovellettaessa yhdeksi asiakaskokonaisuudeksi.

Yritykset, jotka on voitu jättää yhteenliittymän tilinpäätöksen ulkopuolelle joko suoraan yhteenliittymän tilinpäätöstä koskevan määräyksen 306.2 nojalla taikka ohjeen 106.4 mukaisella poikkeusluvalla, voidaan Rahoitustarkastuksen erillisellä päätöksellä vapauttaa kuulumasta yllä mainittuun asiakaskokonaisuuteen.

3.2 Asiakkaan vastuun ilmoittaminen takaajan vastuuna

Siltä osin kuin asiakkaalta olevaan saamiseen kohdistuu yhteenliittymään kuulumattoman luottolaitoksen tai sijoituspalveluyrityksen myöntämä omavelkainen takaus, vastuu voidaan ilmoittaa varsinaisen asiakkaan sijasta takaajan vastuuna niin kuin tämä olisi asiakas. Takauksen kohteena oleva määrä ilmoitetaan tällöin kokonaan takaajan rajoitusten alaisena vastuuna riippumatta takauksen kohteena olevan saamisen juoksuajasta.

Jos tällainen takaus ei kohdistu asiakkaan koko vastuun määrään, ilmoitetaan takauksen ulkopuolelle jäänyt osa liitteen 1 kohdassa 2.2 tarkoitettuna saamisena ja takauksen kohteena oleva osa saman asiakkaan ns. siirrettynä vastuuna. Ilmoitus tulee tehdä, vaikka tällaisen vastuun määrä alittaa kohdassa 3.4 tarkoitettua ilmoitusvelvolli-

suusrajan, jos sen ja vastuusta liitteen 1 kohdan 2.6.3 nojalla ilmoitettava määrä yhteensä ylittää mainitun rajan.

Kaikki saman asiakkaan saamiset, joihin kohdistuu tällainen takaus, on ilmoitettava takajaan kohdistuvana vastuuna.

Ilmoitusmenettely on määritelty tarkemmin jäljempänä liitteen 1 kohdassa 2.2.

3.3 Asiakasriski

Asiakasriskillä tarkoitetaan samaan asiakkaaseen tai asiakaskokonaisuuteen kohdistuvien saamisten ja sijoitusten sekä taseen ulkopuolisten sitoumusten yhteismäärää jaettuna edellä kohdassa 1 tarkoitetulla tavalla rahoitustoiminnan asiakasriskiin ja toisaalta koko toiminnan asiakasriskiin.

Rahoitustoiminnan asiakasriskiin luetaan ne saamiset ja sijoitukset sekä taseen ulkopuoliset sitoumukset, joita ei lueta Rahoitustarkastuksen määräyksen 106.12 tai 203.26 mukaisesti kaupankäyntivarastoon.

Saamisella tarkoitetaan varsinaisten luottojen lisäksi siirto- ja myyntisaamisia. Saamisella tarkoitetaan tässä määräyksessä myös saamistodistuksia.

Sijoituksella tarkoitetaan osakkeita ja osuuksia, arvo-osuuksia sekä muita vastaavia arvopapereita riippumatta siitä, mihin omaisuuslajiin ne on luottolaitoksen tai sijoituspalveluyrityksen tilinpäätöksessä merkitty.

Taseen ulkopuolisiksi sitoumuksiksi luetaan mm. takaussitoumukset, luottolupaukset, luottolimiitit ja muut sellaiset sitoumukset sekä jäljempänä mainitut johdannaissopimukset. Rahoitustoiminnan erinä ilmoitetaan vastaavat taseen ulkopuoliset sitoumukset, jotka mainitaan määräyksissä 106.7 ja 203.24 (määräys luottoriskin kattamiseksi vaadittavien omien varojen ja konsolidoitujen omien varojen ilmoittamisesta), kuitenkin ilman luottovasta-arvokerrointa ja vastapuolen riskiluokasta aiheutuvaa painotusta. Korko- ja valuuttakurssisidonnaisiin johdannaissopimuksiin sisältyvä asiakasriski lasketaan käyttämällä jompaa kumpaa määräyksen 106.7 tai 203.24 sallimaa menetelmää luottovasta-arvo laskemiseksi.

Rahoitustoiminnan asiakasriskeihin luettavat saamiset ja sijoitukset ilmoitetaan raportointitietokellä noudattaen vastaavanlaisia periaatteita kuin niiden kirjaamisesta ja arvostamisesta on säädetty Rahoitustarkastuksen tilinpäätöstä koskevassa määräyksessä 306.2, ellei jäljempänä toisin mainita.

Yhteenliittymän rahoitustoiminnan ja koko toiminnan asiakasriskit ilmoitetaan erikseen. Rahoitustoiminnan asiakasriskiin luetaan ne yhteenliittymään kuuluvan yrityksen saamiset ja sijoitukset sekä taseen ulkopuoliset sitoumukset, joita ei lueta

Rahoitustarkastuksen määräyksen 106.12 mukaisesti yhteenliittymään kuuluvan yrityksen kaupankäyntivarastoon. Koko toiminnan asiakasriskiin luetaan sekä rahoitustoiminnan asiakasriskiin luetut erät että seuraavat kaupankäyntivarastosta johtuvat erät:

1. asiakkaan liikkeeseen laskemien, kaupankäyntivarastoon luettavia arvopapereita ja johdannaissopimuksia koskevien nettopositioiden yhteenlaskettu määrä, joka lasketaan Rahoitustarkastuksen määräyksen 306.12 mukaisesti
2. asiakkaan liikkeeseen laskemat, kaupankäyntivarastoon luettavat arvopapereiden merkintäsitoumukset siihen määrään, joka vastaa niiden nettopositiota laskettuna Rahoitustarkastuksen määräyksen 306.12 mukaisesti
3. asiakkaaseen liittyvä selvitys- ja vastapuoliriski laskettuna Rahoitustarkastuksen määräyksen 306.12 mukaisesti.

3.4 Suuri asiakasriski

Suurella asiakasriskillä tarkoitetaan tässä määräyksessä asiakasriskiä, jonka määrä on vähintään 10 % yhteenliittymän omista varoista.

Asiakasriskiä laskettaessa vähennyserien vähentämisen jälkeen saatu vastuiden määrä on ratkaiseva.

3.5 Omien varojen määrä

Yhteenliittymän omien varojen määränä ilmoitetaan erikseen rahoitustoiminnan asiakasriskien kattamiseksi tarvittavat omat varat ja koko toiminnan asiakasriskien kattamiseen tarvittavat omat varat. Rahoitusriskin kattamiseen tarvittavana omien varojen määränä ilmoitetaan yhteenliittymän omat varat -ilmoituksen konekielisen tiedonkeruun taulukon X01 rivillä 4010 (Omat varat I) tai lomakkeen B rivillä 1706 ilmoitettu omien varojen yhteismäärä. Koko toiminnan asiakasriskin kattamiseen tarvittavana omien varojen määränä ilmoitetaan viimeksi laaditun yhteenliittymän omat varat -ilmoituksen konekielisen tiedonkeruun taulukon X01 rivillä 40 (Omat varat II) tai lomakkeen B rivillä 1710 ilmoitettu omien varojen määrä.

4 Asiakasriskejä koskevat rajoitukset

Yhteenliittymän yksittäisen asiakkaan ja asiakaskokonaisuuden asiakasriski ei osuuspankkilain 7e §:n mukaan saa ylittää 20:tä prosenttia yhteenliittymän omista varoista.

Yhteenliittymän suurten asiakasriskien yhteismäärä ei osuuspankkilain 7e §:n mukaan saa olla yli 500:aa prosenttia yhteenliittymän omista varoista.

Yhteenliittymän on täytettävä edellä tarkoitetut vaatimukset samanaikaisesti sekä rahoitustoiminnan asiakasriskin että koko toiminnan asiakasriskin osalta. Kaupankäyntivaraston asiakasriskeille ei ole erillistä asiakasriskirajoitusta.

4.1 Ankarampi raja

Asiakasriskin määrälle on asetettu normaalia ankarampi raja silloin kun asiakasyhteisö on yhteenliittymään kuuluvan yhteisön tai sen konsolidointiryhmän tytäryritys, joka ei kuulu yhteenliittymään, taikka jos kyse on yhteenliittymän tilinpäätökseen yhdistelystä tytäryrityksestä taikka yhteisyrityksestä, joka ei ole luotto- tai rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys taikka palveluyritys. Tällöin asiakasriskin määrä ei osuuspankkilain 7e §:n mukaan saa ylittää 15 %:ia yhteenliittymän omista varoista. Tällaiset vastuut ilmoitetaan yhteenliittymän normaalina asiakasriskinä (A-lomakkeet). Lisäksi nämä yritykset katsotaan yhdeksi asiakaskokonaisuudeksi, kuten edellä kohdassa 3.1 on määritelty.

5 Tietojen säilyttäminen ja seuraaminen

Yhteenliittymää koskevat pohjatiedot, joista ilmoitus Rahoitustarkastukselle on koottu, on säilytettävä kaksi vuotta mahdollista tarkastusta varten. Keskusyhteisön on säilytettävä kaksi vuotta myös niitä pohjatietoja, joihin se on nojautunut jättäessään vastuun ilmoittamatta kohdan 4 perusteella tai ilmoittaessaan vähennyskelpoisia vakuuksia.

Rahoitustarkastus edellyttää, että keskusyhteisöllä on yhteenliittymän osalta sellaiset riskienhallintajärjestelmät, että tässä määräyksessä vaadittuja vastuuta ja tietoja kyetään seuraamaan jatkuvasti yhteenliittymän tasolla.

6 500 prosentin yläraja (A-lomakkeet)

Lomakkeiden A1 ja A2 lopussa lasketaan, paljonko yhteenliittymän suurten asiakasriskien yhteismäärä on prosentuaalisesti yhteenliittymän omista varoista.

7 Asiakasriskirajojen ylittämisestä johtuvat toimenpiteet

Mikäli yhteenliittymän jokin asiakaskokonaisuus tai asiakasriskien yhteismäärä ei täytä edellä kohdassa 2.6 mainittuja vaatimuksia, keskusyhteisön on heti ilmoitettava tästä Rahoitustarkastukselle ja ryhdyttävä toimenpiteisiin kyseisten vaatimusten täyttämiseksi. Ilmoitukseen on liitettävä selvitys siitä, millä toimenpiteillä ja missä ajassa vastuita aiotaan yhteenliittymän tasolla pienentää.

- Liite 1 Täyttöohjeet
- Liite 2 Konekielisen tiedonvälityksen ohjeet
- Liite 3 Lomakkeet A1 ja A2